

Ἐλεύθερη πληροφόρηση

ΔΕΛΤΙΟ
ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗΣ
ΕΝΗΜΕΡΩΣΗΣ

ΕΚΔΟΤΗΣ: Ὁ Μητροπολίτης Ἀττικῆς καί Μεγαρίδος ΝΙΚΟΛΑΪΜΟΣ

Ἀριθμός φύλλου 270

1 Φεβρουαρίου 2010

«Τί ἐστὶν ἄνθρωπος...;»

Η κοινωνιολογία τῆς μάζας, κυρίαρχο ὄραμα καί παγιωμένη ἐπιδίωξη τῆς ἐποχῆς μας, σβήνει τὴν κοινωνία τῶν προσώπων καί σχηματοποιεῖ τὴν ἀγέλη. Στρατεύει τὰ ἄτομα στὶς ὁμάδες κρούσης καί ἀλληλοεξόντωσης. Καί διαγράφει τὸ πηγαῖο αἶτημα τῆς καθημιᾶς ὑπαρξης, γιὰ προσωπική προσέγγιση, γιὰ ἀμεσότητα διαλόγου καί συνεργασίας, γιὰ συναδέλφωση, καί συναντίληψη στή χαρά καί στή θλίψη, γιὰ-ἀπὸ κοινοῦ-καλλιέργεια πρὸς ἀνθοφορία τῶν δυναμικῶν καί δημιουργικῶν αἰσθημάτων τῆς ἀγάπης.

Φοβᾶμαι, πὼς-κάπου στή στροφή τῆς ἀναπτυξιακῆς καί πολιτιστικῆς μας διαδρομῆς, χάσαμε τὴν ταυτότητά μας. Καί μέinaμε νὰ περπατᾶμε, νὰ ἀποροῦμε καί νὰ μοχθοῦμε, ὀρφανοὶ καί ἔρημοι. Δίχως τὴν ὑπαρξιακή προβληματική, γιὰ τὸ «τί ἐστὶν ἄνθρωπος». Γιὰ τὴν ἀξία καί τὸν προορισμὸ τοῦ προσώπου μας. Γιὰ τὸ βηματισμὸ τῆς καθημερινότητάς μας. Καί γιὰ τὸ νόημα τῆς

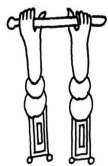
κάθε μας κίνησης. Δίχως τήν αναφορά στίς γενιές τῶν προγόνων μας. Στά κατορθώματά τους καί στά λάθη τους. Καί δίχως τή γλυκειά ἱκανοποίηση, πώς σηκώνουμε στούς ὤμους μας τό βάρος τῆς ἱστορίας καί τό πρόσθετο βάρος τῆς προσωπικῆς μας εὐθύνης. Μείναμε δίχως νόημα ὑπαρξης. Μέ μόνο ἀγωνιστικό κίνητρο τήν εὐμάρεια καί τή φιληδονία. «Φάγωμεν καί πῶμεν, αὔριον γάρ ἀποθνήσκομεν» (Α΄ Κορινθ. ιε΄ 32).

Τή χρονιά, πού μόλις ἔκλεισε, ζήσαμε μιὰ ἰδιότυπη καί ἐπίμονη ἔκστρατεία ἐξοντωτικῆς ἀποδόμησης τῆς ἀξίας «ἄνθρωπος». Μέ τήν εὐκαιρία τῆς συμπλήρωσης ἑκατό χρόνων, ἀπό τό θάνατο τοῦ Δαρβίνου, οἱ θαυμαστές του καί οἱ θιασῶτες τῆς ἐξελικτικῆς του θεωρίας, αὐτοστρατεύτηκαν στόν ἀγώνα νά μᾶς πείσουν, πώς μακρινοί μας πρόγονοι εἶναι οἱ πίθηκοι. Καί πώς ἡ ἀξία «ἄνθρωπος» δέν αὐτονομεῖται καί δέν ἀναπτύσσεται ἀνεξάρτητα ἀπό τήν κλίμακα τοῦ ζωϊκοῦ βασιλείου. Ἡ θεωρία τοῦ Δαρβίνου, μιὰ-«καθ' ὑπόθεσιν»-σκιαγραφία τοῦ πίνακα τῆς προέλευσης καί τῆς ἀνάπτυξης τῆς ζωῆς, δέν ἔχει, οὔτε καί μπορεῖ νά ἔχει πειστική ἐπιστημονική στήριξη. Δέν καλύπτεται μέ εὐρήματα. Καί δέ συνοδεύεται ἀπό ἄμεση ἐμπειρία τῶν ἐπιστημόνων-ἐρευνητῶν. Μένει, στό τραπέζι τῶν συζητήσεων, ὡς πιθανή ἐξέλιξη, δίχως τήν ἀπαραίτητη ἐπικύρωση, πού ἐξασφαλίζεται μέ τήν ἄμεση παρατήρηση καί μέ τήν πολλαπλή ἐπαλήθευση.

Αὐτή ἡ ἀναπόδεικτη «ὑποψία» τῆς καταγωγῆς τοῦ ἀνθρώπου ἀπό τόν πίθηκο, υἱοθετήθηκε, ἐπιπόλαια, ἀπό μερίδα ἐκπροσώπων τῆς σύγχρονης κουλτούρας καί κατάντησε ρυθμιστής τῶν προσωπικῶν ὁραμάτων τους καί τῶν διαπροσωπικῶν σχέσεών τους. Ἔτσι, στό σύγχρονο γήπεδο τῆς Δαρβινικῆς κουλτούρας, «ὁ ἕνας ἀπόγονος τοῦ πιθήκου» ἀντικρῦζει μπροστά του, ὡς φίλο ἢ ὡς ἀντίπαλο, ὡς συνεργάτη του ἢ ὡς ἐκμεταλλευτή του, ὡς βοηθό του στίς δύσκολες στροφές τοῦ βίου ἢ ὡς φονιά του, ἕνα δεύτερο πίθηκο. Ἕνα ἐξαγριωμένο ὁμοίό του, πού οὔτε νά τόν ἀγαπήσει μπορεῖ, οὔτε νά δεχτεῖ τήν ἀγάπη του καί τή φροντίδα του. Ὁ καθένας, σκυμμένος στόν προσωπικό ἐμπλουτισμό καί στήν ἀκόρεστη ἀπόλαυση. Καί, ὁ καθένας, ὑπερφορτωμένος μέ τά δεινά τοῦ βίου, μέ τή θλίψη καί τήν ἀπόγνωση, μέ τό παράπονο καί τήν

Ύπογειες, σκοτεινές διαδρομές(α)

ρόθεσή μου να αποδελτιώσω τό σπαρταριστό περιεχόμενο κάποιων έντυπωσιακών ιστορικών σελίδων. "Οχι παλιών και κιτρινισμένων. "Οχι από κείνες, πού έχουν παραδοθεί-πρό πολλοῦ-στό σκοτεινό ντουλάπι τῆς λησμοσύνης. Θέλω

νά διασώσω και νά προσφέρω σέ δεύτερη και σέ τρίτη ανάγνωση και σέ σοβαρή κρίση κάποιες σελίδες έντελῶς πρόσφατες. Γραμμένες στό λυκόφως τοῦ ἔτους 2009. Ἀναπαραγμένες και διατυμπανισμένες, κατά τό μεσοδιάστημα, ἀπό τήν έντυπη και τήν ἡλε-

εκδίκηση. Κροτίδες υπερφορτισμένες, πού δέν ἀπομένει, παρά μονάχα ἡ πυροδότηση, γιά νά ἐκραγοῦν και νά σπεύρουν τόν ὄλεθρο.

Ποιός, σύγχρονος ἐρευνητής, ποιός ἀχθοφόρος τῆς βαρειᾶς ἀπογοήτευσης, θά καταφέρει νά ἀπομονώσει τίς ἐμπειρίες του και τίς ἀνησυχίες του, νά ὑπερβεῖ τήν κυρίαρχη ψυχολογία τῆς αἰχμαλωσίας, γιά νά μελετήσῃ, μέ ἀνόθευτη ἀντικειμενικότητα, τό φαινόμενο, νά μᾶς δώσει μιά καθαρή διάγνωση τοῦ κτηνώδους ἐγωκεντρισμοῦ μας και τῆς ἐξοντωτικῆς μοναξιάς μας; Ποιός θά ἀναζητήσῃ, μέ μόνο κίνητρο τή δίψα τῆς ψυχῆς, τό κρυφό μονοπάτι, πού θά μᾶς φέρει κοντά στήν ἀδελφή ὑπαρξη τοῦ συνοδοιπόρου και συναθλητή, κοντά στό χαμόγελο ἢ στό δάκρυ, πού σπαεί δίπλα μας, γιά νά νοιώσουμε ἀδέλφια και γιά νά ἀνταλλάξουμε αἰσθήματα καρδιάς και χειραψία συναντίληψης στήν παγερή ἔρημο τοῦ σύγχρονου βίου;

Αν σπρώξουμε κατά μέρος τά συνθήματα τῆς πληρωμένης ἐνημέρωσης, ἄν ἀπαγκιστρωθοῦμε ἀπό τίς δεσμεύσεις τῆς ποικίλης, κρυφῆς και σκοτεινῆς σκοπιμότητας, ἄν ὑπερβοῦμε τά ρεύματα τῆς παγκοσμιοποιημένης ὕλοκρατίας, θά ἀνακαλύψουμε τό ἄνοιγμα τοῦ δρόμου, πού φέρνει τίς ὑπάρξεις μας πέρα και πάνω ἀπό τήν καθυπόταξη σιούς σχεδιασμούς τῶν ἐκμεταλλευτῶν τοῦ ἀνθρώπινου μόχθου και τοῦ ἀνθρώπινου αἵματος. Ἐκεῖ, πού καταλάμπει τό φῶς τοῦ οὐρανοῦ και ἐνεργοποιεῖται τό ὄραμα και ἡ λαχτάρα τῆς ἀδελφοσύνης.

κτρονική πληροφόρηση. Πρόξενες αλυσίδας έρωτηματικών. Καί στημένες, ως έρέθισμα περιέργειας ή άπογοήτευσης ή ψόγου ή είρωνικής άναμάσησης στόν πίνακα τής έπικαιρότητας. Ή δική μου προσπάθεια στοχεύει μακριά από τόν ψόγο ή τήν είρωνεία-στήν έπισήμανση τής είκονας, πού στοιχειοθετούν, σήμερα, κάποιες άστοχες καί προκλητικές συμπεριφορές του ύπεύθυνου Συνοδικού όμίλου τής Έκκλησίας τής Ελλάδος, μέ έπικεφαλής καί μέ κύριο δράστη τόν Πρόεδρο του Ίερού Σώματος.

Χωρίς νά χρονοτριβήσω, θά πιάσω τό μίτο των σηµαδιακών ή-άν θέλετε-των σπαρταριστών γεγονότων καί των αντίστοιχων έξιτορήσεων, πού µας παραδόθηκαν από τήν έπιστήμη καί τήν τεχνολογία τής ένημέρωσης.

Στίς 2 Νοεµβρίου 2009 ό Ήρχιεπίσκοπός µας Ίερόνυμος έπισκέφθηκε τόν πρωθυπουργό κ. Γεώργιο Παπανδρέου καί είχε μακρά συνοµιλία μαζί του. Σύµφωνα μέ τίς δημοσιογραφικές πληροφορίες, πρίν ξεκινήσει γιά τή βίζιτα, οί Συνοδικοί συνεργάτες του του πρότειναν νά συνοδευτεί από δυό Μητροπολίτες, ίκανούς νά προβάλουν καί νά υποστηρίξουν τήν άποψη τής Ίεραρχικής όλοµέλειας καί-άντίστοιχα-νά μεταφέρουν τόν πίνακα των κρατικών σχεδιασµών στη Σύναξη των ύπεύθυνων ποιμένων τής Έκκλησίας. Ο κ. Ίερόνυμος, όμως, δέ δέχτηκε τήν άδελφική συµπαράσταση καί τό ένδεχόµενο παρέµβασης στό διάλογο ενός τρίτου προσώπου. Στήριξε καί υποστήριξε τό δικαίωµα των δυό ήγετων-Έκκλησίας καί Κράτους-νά διαλέγον-

ται µυστικά καί νά έπιλύουν, στό έπίπεδο των δικών τους ύψηλών άρµοδιοτήτων, τίς κρίσιµες έµπλοκές. Τό αίτηµα έγινε δεκτό. Οί Συνοδικοί ύποχώρησαν. Καί ό κ. Ίερόνυμος άναχώρησε, δίχως συνοδεία, γιά νά συναντήσει τόν Πρωθυπουργό.

Ο διάλογός τους (όπως έκ των ύστέρων έγινε γνωστό) έπικεντρώθηκε σέ καίρια θέµατα. Στίς σχέσεις Έκκλησίας καί Πολιτείας, στόν τρόπο έπίλυσης των τριβών, πού κατά καιρούς έπισυµβαίνουν καί-μέ ιδιαίτερη έµφαση-στήν από κοινού άντιµετώπιση τής τρέχουσας οίκονοµικής κρίσης, πού περισφίγει άπειλητικά όλόκληρο τόν πλανήτη µας καί-προπαντός-έχει έµπλέξει σέ δεινή δοκιµασία τό σύνολο του πληθυσµού τής πατρίδας µας.

Τό τί είπαν καί πώς έφτασαν σέ συντονισµό των σχεδιασµών, δέν παραδόθηκε-μέ λεπτοµέρειες καί μέ κοινό άνακoinωθέν-στη δηµοσιότητα. Ή πρώτη καί σύντοµη είδηση, πού πέρασε στην άγορά τής πληροφορίας, ήταν ότι συναντήθηκαν οί δυό ήγέτες, ότι µίλησαν φιλικά καί ότι διατύπωσαν ένα πλαίσιο άλληλοσεβασµού καί συνεργασίας µπροστά στίς µεγάλες προκλήσεις των ήµερών µας.

Ο Ήρχιεπίσκοπος, βγαίνοντας από τό Πρωθυπουργικό Γραφείο, δείχτηκε πιεσµένος καί συνεσταλµένος. Άπέφυγε τίς καθαρές καί άποσαφηνιστικές δηλώσεις. Είπε, µόνο, δυό λόγια καί αυτά μέ πολλή αύτοσυγκράτηση. Στην ένημέρωση, πού άναρτήθηκε στό δι-αδίκτυο, διαβάζουµε:

«Άπό τήν πλευρά του ό κ. Ίερόνυμος, άφού πρώτα συνεχάρη τόν πρωθυπουργό, δήλωσε: "Συζητήσαµε πολλά θέµατα, άκουσα τίς άπόψεις του

πρωθυπουργού, είπα και τις δικές μου, όμως εγώ είμαι ένα πρόσωπο, ο πρόεδρος της 'Ιεράς Συνόδου. Θά μεταφέρω τή συζήτησή μας στη Διαρκή 'Ιερά Σύνοδο και πιστεύω ότι αυτό τό πνεύμα τής συνεργασίας ιδιαίτερα γιά θέματα πρόνοιας θά τό άγκαλιάσει ή ΔΙΣ».

Δυό μέρες μετά τή συνάντηση τών δυό ήγετικών στελεχών, του Κράτους και τής 'Εκκλησίας, στις 4 Νοεμβρίου, συνεδρίασε ή Διαρκής 'Ιερά Σύνοδος τής 'Εκκλησίας τής 'Ελλάδος και ένημερώθηκε(!!!) από τόν Μακαριώτατο Πρόεδρο γιά όσα διαμείφθηκαν στό πρωθυπουργικό γραφείο.

Γιά νά μήν ύποπέσω στό σφάλμα νά προσθέσω ή νά αφαιρέσω έστω και μιά λέξη τής άρχιεπισκοπικής ανακοίνωσης, παραθέτω έδώ, αυτούσιο, τό σχετικό ανακοινωθέν, πού δόθηκε, μετά τό πέρας τής Συνοδικής διάσκεψης, στόν Τύπο και προωθήθηκε στό ήλεκτρονικό διαδίκτυο.

«Συνήλθε σήμερα Τετάρτη 4 Νοεμβρίου 2009, στην πρώτη Συνεδρία Της γιά τό μήνα Νοέμβριο ή Διαρκής 'Ιερά Σύνοδος τής 'Εκκλησίας τής 'Ελλάδος τής 153ης Συνοδικής Περιόδου, υπό τήν Προεδρία του Μακαριωτάτου Άρχιεπισκόπου Άθηνών και πάσης 'Ελλάδος κ. 'Ιερωνύμου.

Κατά τή σημερινή Συνεδρία:

... 'Ο Μακαριώτατος ένημέρωσε τό Σεπτό Σώμα γιά τή συνάντηση και τή συζήτηση, πού είχε τήν Δευτέρα 2.11.2009 μέ τόν Πρωθυπουργό τής Χώρας, 'Εξοχώτατο κ. Γεώργιο Παπανδρέου, μέ τόν όποιο κατέληξαν στά έξής σημεία:

1. 'Επεσημάνθη ή ανάγκη συνεργασίας 'Εκκλησίας και Πολιτείας γιά θέματα πού έχουν σχέση μέ τόν άνθρωπο και τά ποικίλα προβλήματα.

2. 'Αποφασίσθηκε ή συγκρότηση διαφόρων 'Επιτροπών κατά θέματα.

3. Οί ρόλοι μεταξύ 'Εκκλησίας και Πολιτείας είναι διακριτοί, και όπου χρειάζονται όρισμένες διευκρινίσεις γιά τήν καλύτερη όριοθέτηση, θά γίνουν.

Έγινε εύρύτατη συζήτηση μεταξύ τών 'Ιεραρχών, οί όποιοι εύχαρίστησαν τόν Άρχιεπίσκοπο γιά τόν τρόπο πού χειρίσθηκε τό θέμα, και διεπίστωσαν ότι τόσο ο Μακαριώτατος όσο και ο Πρωθυπουργός επέδειξαν καλή διάθεση ώστε οί σχέσεις 'Εκκλησίας και Πολιτείας νά είναι καλές και τά θέματα πού ένδεχομένως θά άναφύονται, νά έπιλύονται μέ τήν συνεργασία και τών δύο πλευρών.

'Η Διαρκής 'Ιερά Σύνοδος έπιθυμεί τόν διάλογο, γνωρίζει τά θέματα έπαρκώς και θά τά άντιμετωπίσει μέ ψυχραιμία, γνώση και διάθεση νά έπιλύονται, γιά νά ύπάρχει συνοχή στη σύγχρονη πολυπολιτισμική κοινονία μας...».

Τό ανακοινωθέν-καθεαυτό, σφαιρικό και σαφέστατο-δέν αφήνει τήν παραμικρή ύποψία, ότι θά μπορούσε νά ύπάρχουν μαυρες τρύπες στό διάλογο τών δυό ήγετικών προσωπικοτήτων ή-τό πολύ σκοτεινότερο-ότι ο προκαθήμενος τής 'Εκκλησίας νά διανοήθηκε νά έξαπατήσει τήν υπεύθυνη Συνοδική όμήγυρη και νά κράτησε μυστικές κάποιες ύποχωρήσεις του.

Τά περιστατικά, όμως, πού άκολούθησαν, άφηνίδιασαν τούς πάντες. Κλό-

νισαν τήν ἐμπιστοσύνη τοῦ συνόλου τῶν μελῶν τῆς Ἱεραρχίας καί τοῦ συνόλου τῶν ἐκπροσώπων τοῦ Κοινοβουλίου καί-ἔτι πλέον-προβληματίσαν εὐρύτατες ὁμάδες τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ πληρώματος καί ἔθεσαν σέ κίνηση τό μηχανισμό διερεύνησης τῶν γεγονότων καί ἐπιμερισμοῦ τῶν εὐθυνῶν.

Στήν ἐφημερίδα «Καθημερινή» τῆς 6ης Νοεμβρίου 2009, διαβάζουμε:

«Θέση μάχης φαίνεται νά παίρνει ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος ἀπέναντι στήν ἀπόφαση τοῦ οἰκονομικοῦ ἐπιτελείου νά αὐξηθεῖ τό ποσό τοῦ ΕΤΑΚ, πού θά καταβάλλει γιά τήν ἀκίνητη περιουσία της. Ἦδη προχώρησε στή σύσταση εἰδικῆς ἐπιτροπῆς, πού θά διαμορφώσει τίς θέσεις τῆς Ἐκκλησίας, ἐνῶ θά ζητηθεῖ συνάντηση, τίς ἀμέσως ἐπόμενες ἡμέρες, μέ τόν ὑπουργό Οἰκονομικῶν Γιώργο Παπακωνσταντίνου. Ὅπως ὅλα δείχνουν, ἡ Ἐπιτροπή θά θέσει στό τραπέζι τῶν διαπραγματεύσεων καί τό ζήτημα τῆς ἀποδέσμευσης ἀπό τήν Πολιτεία περισσοτέρων ἀπό 100 ἀστικῶν ἀκινήτων μεγάλης ἀξίας πού διαθέτει καί δέν μπορεῖ σήμερα νά ἀξιοποιήσει...».

Ὑπογραμμίζοντας, ὅτι τό δημοσίευμα τῆς «Καθημερινῆς» θά ἔπρεπε νά εἶχε συνταχτεῖ τήν προηγούμενη μέρα, στίς 5 τοῦ μηνός Νοεμβρίου καί ὅτι ἡ ἐνημέρωση τῆς Διαρκoῦς Ἱερᾶς Συνόδου ἀπό τόν Ἀρχιεπίσκοπο Ἱερώνυμο πραγματοποιήθηκε στίς 4 Νοεμβρίου, ἐγγίζουμε τό δάχτυλο σέ μιά σοβαρότατη ἐμπλοκή.

Στίς 4 τοῦ μήνα ἡ Ἱερά Σύνοδος, στό σύνολό της, εὐχαρίστησε τόν Ἀρχιεπίσκοπο γιά τόν τρόπο πού χειρίσθηκε τό θέμα. Καί τήν ἐπόμενη μέρα, στίς 5 τοῦ ἴδιου μήνα, οἱ Συνοδικοί Σύεδροι,

στό σύνολό τους, προβληματισμένοι καί ὀργισμένοι, ἀναπτύχθηκαν σέ σχηματισμό μάχης.

Τί μπορεῖ νά ὑπολογίσει ὁ ἀμερόληπτος παρατηρητής, καθῶς ἀντιμετωπίζει τή ραγδαία ἀνατροπή τοῦ κλίματος; Ὅτι ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Ἱερώνυμος, κατά τήν προηγούμενη μέρα, δέν ἔδωσε καθαρή καί σαφή πληροφόρηση, γιά τό διάλογο, πού εἶχε μέ τόν Πρωθυπουργό; Ὅτι εἶπε τή μισή ἀλήθεια καί εἰσέπραξε, στό ἀκέραιο, τό παράβολο τῶν ἐπαίνων; Καί, ὅτι οἱ εἰδήσεις ἢ οἱ ψίθυροι, πού διοχετεύτηκαν, ἀπό ἄλλες κατευθύνσεις καί ἀπό ἄλλους φορεῖς, προκάλεσαν τό τσουνάμι τῆς ὀργῆς καί ἔπνιξαν τίς ἐλπίδες γιά συνεργασία τῶν ἡγετικῶν ἐκπροσώπων τῆς Ἐκκλησίας καί τῆς Πολιτείας; Ἦ μήπως πρέπει νά προσχωρήσει στήν ἂποψη, ὅτι ἡ ἀλλοίωση ἐπιχειρήθηκε ἀπό τήν ἀντίπερα ὄχθη, ἀπό τόν ἐπίσημο συνομιλητή τοῦ Μακαριώτατου;

Ἄν εἶχε γίνει παραβίαση τῆς συμφωνίας ἀπό τήν πολιτική πτέρυγα, εἶχε χρέος ὁ Ἀρχιεπίσκοπος νά βγεῖ καί νά τήν καταγγεῖλει. Καί αὐτό, γιά λόγους αὐτοάμυνας. Γιά νά ἀποσείσει τό βάρος τῆς ἐνοχῆς ἀπό τούς δικούς του ὤμους καί γιά νά ξαναθέσει τό διάλογο σέ ἐντιμη τροχιά.

Μιά τέτοια κίνηση δέν τή διακινδύνευσε ὁ κ. Ἱερώνυμος. Τραβήχτηκε στή γνωστή του αἰνιγματική σιωπή καί ἄφησε τίς φῆμες νά ὀργιάζουν. Οἱ ὑποψίες ἐκείνων, πού γνωρίζουν τούς σκοτεινοὺς βηματισμούς του, καρφώθηκαν, ὀριστικά, στό δικό του προφίλ. Οἱ φωνές τῶν δορυφόρων του ἐνοχοποίησαν τήν κοσμική ἐξουσία.

Στόν «Κόσμο τοῦ Ἐπενδυτή» τῆς ἐ-

πόμενης μέρας, 7 Νοεμβρίου, διαβά-
ζουμε:

«Ο αίφνιδιασμός, πού χαρακτηρίζε-
ται ως έμπαιγμός, της Έκκλησίας στο
ζήτημα της αύξησης της φορολόγησής
της έχει δημιουργήσει κλίμα δυσφορίας
άπέναντι στην κυβέρνηση.

Κλίμα, πού ήλθε να ανατρέψει την
είλικρινή διάθεση συνεργασίας σέ μία
έντελώς νέα βάση μέ ξεκάθερες θέσεις
καί στόχευση, πού αναδύθηκε από τή
συνάντηση πρωθυπουργού καί άρχιε-
πισκόπου. Οί ζητούμενες, εύλόγως,
άπό τή Σύνοδο διευκρινίσεις, πού εικά-
ζεται ότι θά δοθοῦν άπό τήν κυβέρνη-
ση, άναμένεται νά καλύψουν τό κενό
της πλημμελοῦς ένημέρωσης πού δημι-
ουργεί, πολύ πιθανόν άνευ λόγου, έν-
τυπώσεις...».

Οί μέρες, πού άκολούθησαν, κύλη-
σαν σέ κλίμα διογκούμενης έντασης.

Τό «Παρόν» της Κυριακής 8 Νοεμ-
βρίου έγραψε:

«Τύμπανα πολέμου ήχοῦν στην Ίερά
Σύνοδο μετά την άπόφαση του ύπουρ-
γου Οίκονομικῶν νά τριπλασιάσει τό
ποσόν, πού θά καταβάλλει έτησίως ή
Έκκλησία γιά τά άκίνητά της.

Στήν άρχή της έβδομάδας έπικρα-
τοῦσε κλίμα ίκανοποίησης στην Άρχι-
επισκοπή καί στή Σύνοδο γιά τή συνάν-
τηση πού είχαν "σέ πολύ θερμό κλίμα"
στό Μέγαρο Μαξίμου ό κ. Ίερώνυμος
μέ τόν κ. Γ. Παπανδρέου. Σε μία συζή-
τηση γενικού περιεχομένου, ό πρω-
θυπουργός καί ό Άρχιεπίσκοπος χά-
ραξαν σέ άδρές γραμμές τόν δρόμο
πού θά άκολουθήσουν στό έξής οί δύο
πλευρές καί έπαναβεβαίωσαν τίς συμ-
φωνίες πού είχαν κάνει κατά τή συνάν-

τηση του περασμένου Άπριλίου, όταν
άκόμα ό Γ. Παπανδρέου ήταν άρχηγός
της άξιωματικής αντιπολίτευσης. Συμ-
φώνησαν, έπιπλέον, ότι πρέπει σύντο-
μα νά συσταθοῦν κοινές έπιτροπές
πού θά μελετήσουν τά προβλήματα
καί θά προτείνουν λύσεις γιά όλες τίς
έκκρεμότητες πού ύπάρχουν μεταξύ
Έκκλησίας καί Πολιτείας.

...όμως, ό ένθουσιασμός καί τά...
χαμόγελα κόπηκαν άπότομα γιά τόν
Άρχιεπίσκοπο καί τούς συνεργάτες
του, όταν μόλις 24 ώρες άργότερα ό
ύπουργός Οίκονομικῶν άνακοίνωσε
τόν τριπλασιασμό του ποσοστού του
ΕΤΑΚ πού θά πρέπει νά πληρώνει ή Σύ-
νοδος όχι μόνο έκτάκτως, αλλά σέ μό-
νιμη βάση, μέ τή μορφή άλλων φόρων.
Τό ένιαίο τέλος άκίνητης περιουσίας
δέν πλήττει πάντως μόνο τά ταμεία
της Συνόδου (μέ τήν έπιβάρυνση της
τάξης του 1,5 έκ.τ. ευρώ) αλλά καί τίς
Μητροπόλεις καί κάθε ένορία ξεχω-
ριστά μ' ένα πολύ σημαντικό ποσό,
πού στην Έκκλησία πιστεύουν ότι θά
είναι μόνον ή άρχή όσων θά κληθοῦν
νά πληρώσουν στό μέλλον.

Άκόμη καί ό Άρχιεπίσκοπος, όπως
είπε ένημερώνοντας τά μέλη της Συνό-
δου, αίφνιδιάστηκε μέ τήν κίνηση του
ύπουργου Οίκονομικῶν. Οί Μητροπο-
λίτες ζήτησαν άπό τόν κ. Ίερώνυμο νά
τούς ένημερώσει εάν είχε κάποια σχε-
τική πληροφόρηση άπό τόν Γ. Παπαν-
δρέου, κάτι πού ό Άρχιεπίσκοπος άρ-
νήθηκε...».

Ο άναβρασμός συνεχίστηκε ίσαμε
τό τέλος του μήνα. Στην έφημερίδα «Α-
πογευματινή», της 30ής Νοεμβρίου,
διαβάζουμε:

«Σέ αναβρασμό παραμένει ἡ Ἐκκλησία λόγω τῆς ἐπιβληθείσας, ἀπὸ τὴν κυβέρνηση, αὐξησης τοῦ φορολογικοῦ συντελεστή γιὰ τὰ ἐκκλησιαστικά ἀκίνητα καὶ τῆς ρύθμισης πού προβλέπει, οἱ προσλήψεις γιὰ τὰ ΝΠΔΔ τῆς Ἐκκλησίας-πλὴν τῶν φερόντων τό ἱερατικό σχῆμα-νά γίνονται μέσω ΑΣΕΠ.

Ὁ Ἀρχιεπίσκοπος κ. Ἱερώνυμος καὶ οἱ Συνοδικοί Μητροπολίτες δέχονται τίς τελευταῖες ἡμέρες διαρκῶς εἰσηγήσεις ἀπὸ Ἱεράρχες, ὥστε νά ἀπαντήσουν πρὸς δυναμικά στίς κυβερνητικές ρυθμίσεις καὶ ἐξαγγελίες.

Καί ἡ πίεση αὐτὴ πού ἀσκεῖται φαίνεται πὼς εἶχε ἀποτέλεσμα, καθὼς, σύμφωνα μέ πληροφορίες, ὁ Ἀρχιεπίσκοπος ἀποφάσισε νά συγκαλέσει αὐριο ἐκτάκτως τὴ δωδεκαμελὴ Διαρκὴ Ἱερά Σύνοδο γιὰ νά συζητηθοῦν ἀναλυτικά τὰ θέματα καὶ νά ἀναζητηθοῦν τρόποι ἀντίδρασης...».

Ἐρώτημα, πού δέ συναντᾷ πειστική ἀποσαφήνιση: Εἶχε τό σθένος ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Ἱερώνυμος νά ἐμφανιστεῖ, ἄκαμπτος, στὰ μέσα τῆς ἐνημέρωσης-στίς ἐφημερίδες, πού ἐκτρέφουν τὴν ἀντιπαλότητα πρὸς τὴν Ἐκκλησία καὶ στὰ τηλεοπτικά παράθυρα, πού φωτίζουν τὰ δεσποτικά σκάνδαλα καὶ διασύρουν τὴν ἐπισκοπικὴ ἀξιοπρέπεια-καὶ ὑψώνοντας τό ἀνάστημά του καὶ τὴ φωνή του, νά ἀνακόψει τὴ θύελλα;

Ὁ ὁποιοσδήποτε θά ξεθάρρευε νά θέσει ἓνα τέτοιο ἐρώτημα, θά εἰσέπραττε τὴ μελαγχολικὴ καὶ πικρὴ ἀπόκριση, ὅτι ὁ κ. Ἱερώνυμος δέν ἀνταποκρίνεται στίς προκλήσεις μέ βηματισμό καὶ μέ λόγο ἀλύγιστου καὶ ἀνίκητου ἠγέτη, ἀλλὰ μέ τό αἰνιγματικό βλέμμα τοῦ ἄτολμου καὶ τοῦ ἄπραγου

ἄχθοφόρου τῶν ἀρχιεπισκοπικῶν διασήμεων.

Στό διάστημα τοῦ δημοσιογραφικοῦ, ἀντιεκκλησιαστικοῦ κρεσέντο καὶ τῆς ἀρχιεπισκοπικῆς ἀπόσυρσης στὴν ἀπουσία καὶ στὴν ἀφωνία, σημειώθηκαν κάποιες περίεργες κρατικές παρεμβάσεις καὶ κάποιες, ἔξ ἴσου περίεργες, ἐκκλησιαστικὲς ἀνταποκρίσεις.

Ἡ Ἱερά Σύνοδος, στίς 6 τοῦ μηνὸς Νοεμβρίου ἔστειλε πολυσέλιδη ἐπιστολὴ στὸν ὑπουργό τῶν Οἰκονομικῶν.

«Θέμα: Σχόλια ἐπὶ τοῦ Προσχεδίου Νόμου γιὰ τὴν Ἐνίσχυση τῆς Κοινωνικῆς Ἀλληλεγγύης καὶ Εἰσφορᾶς Κοινωνικῆς Εὐθύνης τῶν μεγάλων ἐπιχειρήσεων καὶ τῆς μεγάλης ἀκίνητης περιουσίας».

Ἡ βαθεῖα λύπη, γιὰ τὴ σπουδὴ τῶν κυβερνητικῶν παραγόντων νά ἀνεβάσουν σέ ὕψη τὴ φορολογία τῆς ἐκκλησιαστικῆς περιουσίας, πού καλύπτει κοινωνικά προγράμματα καὶ ἀνάγκες ἄμεσης βοήθειας ταλαιπωρημένων καὶ ἐγκαταλειμμένων ὑπάρξεων, εἶναι διάχυτη στὴν ἐπιστολὴ. Καὶ ὁ ἐπίλογος, ὑπογραμμίζει: «Ὅπως ἀντιλαμβάνεσθε ἐκ τῶν ἀνωτέρω περιγραφέντων, καθίσταται ἄδικος καὶ ἄνιστος κάθε ἐπιβολὴ τέλους ΕΤΑΚ διαφοροτικοῦ ἀπὸ τὰ λοιπὰ Ν.Π.Δ.Δ.» καὶ ἰδιαίτερα στὴν Ἐκκλησίᾳ τῆς Ἑλλάδος πού καταχρηστικά προέβη τό περασμένο ἔτος στὴν πληρωμὴ ὀλοκλήρου τοῦ τέλους αὐτοῦ ἀπὸ τὴν στιγμή πού τό ἐξήντα τοῖς ἑκατό (60%) τῆς ὑποκείμενης εἰς ΕΤΑΚ ἀκινήτου περιουσίας μας τελεῖ ὑπὸ ὀμηνεία καὶ δέσμευσιν».

Τό ἔγγραφο αὐτό ἔχει μιὰ ἰδιοτυπία.

Ένω στέλλεται από τό επίσημο διοικητικό Όργανο τής Έκκλησίας τής Ελλάδος, τή Διαιρκή Ίερά Σύνοδο, στόν ύπουργό τών Οίκονομικών, δέν τό ύπογράφει ό Πρόεδρος τής Συνόδου, ό Αρχιεπίσκοπος Ίερώνυμος. Τό ύπογράφει ό Αρχιγραμματέας τής Συνόδου.

Λίγες μέρες μετά τό Συνοδικό αυτό έγγραφο, ό Αρχιεπίσκοπος Ίερώνυμος θεώρησε ύποχρέωσή του νά στείλει ένα δεύτερο έγγραφο διαμαρτυρίας σέ άλλο κυβερνητικό παράγοντα, στόν ύπουργό τών Έσωτερικών.

Πρωτοβουλίες τοῦ ύπουργοῦ τών Έσωτερικών, πού τόν ανάγκασαν νά γράψει τήν έπιστολή, γιά νά έκθέσει τίς άνησυχίες του καί νά ζητήσει τό σεβασμό τής-καθιερωμένης Συνταγματικά-αυτονομίας τής Έκκλησίας τής Ελλάδος, ήταν ή άπόφαση νά μή προσλαμβάνονται ύπάλληλοι στίς έκκλησιαστικές Ύπηρεσίες, παρά, μονάχα, μετά άπό έγκριση τοῦ ΑΣΕΠ.

Άποσπῶ δυό παραγράφους άπό τήν έπιχειρηματολογία τής άρχιεπισκοπικής άναφοράς:

1. «Λαβόντες γνώση τοῦ ύπό διαβούλευση σχεδίου νόμου γιά τήν "Αναμόρφωση τοῦ συστήματος προσλήψεων καί καθολική ύπαγωγή τους στόν πλήρη έλεγχο τοῦ ΑΣΕΠ" έπιθυμοῦμε νά θέσουμε ύπ' όψιν τίς κατωτέρω παρατηρήσεις, πού άφοροῦν στήν Έκκλησία τής Ελλάδος, συμμετέχοντες στήν δημόσια διαβούλευση...

2. Έν κατακλείδι, παραθέτουμε καί δυό παρατηρήσεις ως πρὸς τό σχέδιο τής ύπουργικής άποφάσεως "Καθίερωση άνωτάτου όρίου κυβισμοῦ κρατικών αυτοκινήτων καί άλλες διατάξεις", στήν όποία γιά πρώτη φορά, προβλέπεται στό άρθρο 2 παρ. β ότι

μέ αυτοκίνητα κυβισμοῦ 1.600 κ.έ. τής Γενικής Γραμματείας Δημόσιας Διοικήσεως καί Ήλεκτρονικής Διακυβερνήσεως τοῦ Ύπουργείου Έσωτερικών... έχει τό δικαίωμα νά έξυπηρετεῖται (μόνον) ό Αρχιεπίσκοπος Αθηνών καί πάσης Ελλάδος... Παράλληλα μέ τό σχέδιο τής νέας άποφάσεως τίθεται χαμηλότερο όριο κυβισμοῦ 1400 κ.έ. γιά τά αυτοκίνητα, πού θά χρησιμοποιοῦν οί λοιποί Μητροπολίτες τής Έκκλησίας τής Ελλάδος».

Ό Μακαριώτατος, μέ τήν έπιστολή του, εύχαριστεῖ τόν ύπουργό, γιά τήν εύγενή παραχώρηση σ' αυτόν αυτοκινήτου 1600 κ.έ. καί δηλώνει, εύγενικά καί διακριτικά, ότι δέν άποδέχεται αυτή τήν έξυπνέτηση.

Γιά τή δέσμευση, τά μητροπολιτικά αυτοκίνητα νά μήν ύπερβαίνουν τά 1400 κ.έ. έπισημαίνει: Οί Μητροπολίτες δέν μποροῦν νά περιοριστοῦν στά αυτοκίνητα τών 1400 κ. έ. γιατί εἶναι άναγκασμένοι νά «διανύουν συχνά μεγάλες άποστάσεις άπό τίς άνά τήν Ελλάδα έπαρχίες τους πρὸς άλλες έπαρχίες ή καί έντός τής έπαρχίας τους...».

Δέ θά μείνω νά φιλοσοφήσω σχετικά μέ τή βασιμότητα τοῦ άρχιεπισκοπικοῦ αυτοῦ έπιχειρήματος. Τήν κρίση θά τήν έμπιστευτώ στοῦς άναγνώστες μου. Κάποια άλλη λεπτομέρεια άπορροφάει τό δικό μου ένδιαφέρον καί μέ σπρώχνει νά τήν καταστρώσω μπροστά σας.

Τό δεύτερο αυτό έγγραφο, πού άπευθύνεται στόν ύπουργό τών Έσωτερικών, αλλά, έξ αίτίας τοῦ περιεχομένου του, δέν ίσοσταθμίζει μέ τή σοβαρότητα τοῦ πρώτου, πού στάλθηκε στόν ύπουργό τών Οίκονομικών, τό

υπογράφει ο ίδιος ο Ἀρχιεπίσκοπος. Τό άλλο ξφυγε από τήν Ἱερά Σύνοδο μέ μόνη τήν υπογραφή τοῦ Ἀρχιεπισκοπάρχου. Σέ τοῦτο χαράσσεται, φαρδειαπλάτεια, ἡ υπογραφή τοῦ κ. Ἱερώνυμου.

Δέ οἷς κάνει ἐντύπωση ἡ κλιμάκωση τῶν ὑπουργῶν; Ὁ ἕνας εἶναι κατώτερος ἀπό τόν ἄλλο; Ἡ ὁ ἕνας εἶναι φιλικότερος καί ἀγαπητότερος ἀπό τόν ἄλλο;

Σύμφωνα μέ τή Συνοδική δεοντολογία, μιά τέτοια διάκριση εἶναι ἀπαράδεκτη. Δέ φεύγει ἀπό τή Σύνοδο ἔγγραφο, πού ἀπευθύνεται σέ ἐπίσημο ἀποδέκτη, δίχως τήν υπογραφή τοῦ Προέδρου τοῦ Σώματος. Εἶναι αὐτόδηλο, ὅτι ἡ ὑποβάθμιση τοῦ ὑπουργοῦ τῶν Οἰκονομικῶν ὑπαγορεύτηκε ἀπό κάποια σκοπιμότητα.

Ἄν ὁ κ. Ἱερώνυμος «ἔδωσε γῆν καί ὕδωρ» στόν κ. Πρωθυπουργό καί κατάθεσε στά πόδια του τή συγκατάθεσή του, γιά τήν ἀφαίμαξη τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ μπεζαχτά, πῶς νά υπογράψει τή διαμαρτυρία πρὸς τό διαχειριστή τοῦ Κρατικοῦ μπεζαχτά; Ὁ ὑπουργός,

πλήρως ἐνημερωμένος, θά ἔβγαινε στή δημοσίαν καί θά τόν ρεζίλευε. Γιά νά φυλαχτεῖ, κάλεσε τό γραμματεῖα νά βάλει τήν υπογραφή του στό ἔγγραφο, πού εἶχε τή σφραγίδα τῆς Διαρκοῦς Ἱερᾶς Συνόδου καί ἐκεῖνος ἔμεινε στήν ἄκρη, «ἰδεῖν τό τέλος».

Εἴθισται, οἱ καταλύτες τῆς νομιμότητος καί τῆς εὐπρέπειας, νά φορτώνουν σέ ἄλλο σβέρκο τίς ἀλυσίδες τῆς ἐνοχῆς.

Τό χρονικό τῶν ὑπόγειων διαδρομῶν δέ σταματάει ἐδῶ. Ἐχει μήκος, σκοτεινές καί φοβερὰ ὑποπτες διαβάσεις καί συμπεριφορές, πού διεγείρουν τήν περιέργεια καί τήν ἀγανάκτηση. Ζητῶ ἀπό τοὺς ἀγαπητοὺς ἀναγνώστες μου νά ἐπιτρέψουν, ὅχι τή διακοπή, ἀλλά τήν προσωρινή ἀναστολή τῆς ἀφήγησης τοῦ χρονικοῦ. Καί τοὺς παρακαλῶ νά ἀναζητήσουν τή συνέχεια στό ἐπόμενο φύλλο.

Ο ΑΤΤΙΚΗΣ ΚΑΙ ΜΕΓΑΡΙΔΟΣ
ΝΙΚΟΔΗΜΟΣ

Παπα-Γιάννη

Μέ τήν τροπή, πού παίρνουν τά ἐκκλησιαστικά μας πράγματα, ἀκόμα καί τό Νικολάκη ἀπό τά Τρίκαλα, θά τόν δεῖς δεσπότη.

Φιλικά

Παπα-Γιώργης

Ποιμαντικές έπισημάνσεις από την παγκόσμια Όρθοδοξία

Περί Δαρβίνου (II).

(Εισ. μετ. Τό 2009 συμπληρώθηκαν 200 χρόνια από τή γέννηση του Κάρολου Δαρβίνου, του πατέρα τής θεωρίας τής εξέλιξεως. Πολλά άρθρα είδαν τό φώς τής δημοσιότητας στόν παγκόσμιο τύπο μέ έγκώμια γιά τόν έρευνητή. Ή θεωρία του διακηρύχτηκε ως άδιαμφισβήτητη έπιστημονική αλήθεια. Ήτσι παρουσιάζεται και σέ πολλά μουσεΐα, άκόμα και σέ σχολικά βιβλία. Έν τούτοις πολλοί σοβαροί έπιστήμονες άμφισβητούν τήν έπιστημονική της θεμελίωση. Ή Έκκλησία ως γνωστό έχει πολλές ένστάσεις, στό μέτρο πού δι' αὐτῆς εὐτελίζεται ἡ εἰκόνα τοῦ ἀνθρώπινου προσώπου, πού μᾶς τό έχει ἀποκαλύψει ἡ Ἀγ. Γραφή. Τό ἄρθρο, πού ἀκολουθεῖ σέ μετάφραση, έχει συγγραφέα ἄγγλο Όρθόδοξο ιερέα, γνωστό στό περιοδικό μας (βλ. τεύκη 185, 251), πού ἀνήκει στήν Όρθόδοξη Έκκλησία τῆς Ρωσικῆς διασπορᾶς. Δημοσιεύτηκε στίς 12 Φεβρουαρίου 2009, ἐπέτειο τῆς γεννήσεως τοῦ Δαρβίνου, πού τυχαίνει νά εἶναι ἡ μνήμη τῶν Τριῶν Ἱεραρχῶν, κατά τό παλαιό ἡμερολόγιο, τό ὁποῖο ἀκολουθεῖ ἡ Ρωσική Έκκλησία. Στή συνέχεια δημοσιεύουμε τό τελευταῖο μέρος τοῦ ἁρθρου).

Ό Δημιουργισμός

Πρῶτον, σημειώνουμε ὅτι ὁ δημιουργισμός εἶναι ἀπλά μιᾶ θεωρία καί τίποτα ἄλλο. Έχουμε πεῖ πιό πάνω ὅτι ἂν μιᾶ θεωρία δέν ἔρχεται σέ σύγκρουση μέ τήν πίστη μας, δέν μᾶς δημιουργεῖ πρόβλημα, ἂν ὅμως συγκρούεται δέν τήν δεχόμαστε. Τό πρόβλημα μέ τό δημιουργισμό εἶναι ὅτι δέν στηρίζεται σέ φαινόμενα, πού μποροῦν νά παρατηρηθοῦν. Όπως ἔχουμε πεῖ, ἡ θρησκευτική μας γνώση, πού ἰσοδυναμεῖ μέ τή γνώση Θεοῦ, εἶναι ἐλαχίστη καί δέν πρόκειται νά γίνει ποτέ μεγάλη. Ἀπ' αὐτό καταλαβαίνουμε ὅτι ὑπάρχει εὐρύτατο πεδίο αὐθαίρετων ἐρμηνειῶν καί παρερμηνειῶν.

Δεύτερον, πρέπει νά ποῦμε ὅτι οἱ

δημιουργιστές εἶναι ὑπό κάποια ἐννοια πλατωνικοί· ξεκινοῦν ἀπό τήν πίστη στό Θεό, πράγμα στό ὁποῖο συμφωνοῦμε, ἀλλά ἰσχυρίζονται ταυτόχρονα ὅτι γνωρίζουν τόν τρόπο, μέ τόν ὁποῖον ὁ Δημιουργός πραγματοποίησε τή δημιουργία. Θεώρηση ὀρθολογιστική καί πρόδηλα ἀλαζονική. Δέν γνωρίζουμε πῶς ὁ Θεός ἐνήργησε. Οἱ ἄνθρωποι δέν μπορούμε νά συλλάβουμε τό ἔργο τοῦ Δημιουργοῦ, γιατί εἴμαστε μέρος τῆς δημιουργίας. Εἶναι καλό, ὅτι κρατάμε τή γενική πίστη σέ Θεό Δημιουργό, ὑπάρχουν ὅμως τά πράγματα γύρω μας, τά ὁποῖα ἂν ἐπιχειρήσουμε νά ποῦμε πῶς δημιουργήθηκαν, μᾶς ὁδηγοῦν σέ θεωρίες καί ὑποθέσεις, πράγμα μάλλον ἄσχετο πρὸς τό κύριο ἔργο μας, τή σωτηρία τῶν ψυχῶν μας. Συμπερασματικά θά

λέγαμε ότι η θεωρία του δημιουργισμού αναφέρεται στο «ποιός» έκανε τον κόσμο και όχι στον «τρόπο» δημιουργίας. Αν καταλάβουμε αυτό, μπορούμε να εκτιμήσουμε την πραγματική αξία και τα όρια της θεωρίας. Βεβαίως ο Θεός είναι ο Δημιουργός, το πως όμως δημιουργήσε είναι κάτι, που θα παραμείνει μακριά από μας. Ακόμα, οποιαδήποτε θρησκευτική θεωρία πάνω στο πρόβλημα αυτό, χάνει την αξιοπιστία της μέσα σε άκαρπες και αναπόδεικτες υποθέσεις. Οι δημιουργιστές κατασκευάζοντας θεωρίες πέφτουν και αυτοί θύματα στην ίδια με τους δαρβινιστές παγίδα: πλάθουν σενάρια.

Τρίτον, ο δημιουργισμός βλέπει το Θεό σαν ένα μάγο, που δημιουργεί. Δεν ασχολείται με τις ομοιότητες, που παρατηρούμε στη φύση. Τα ψάρια, τα πουλιά, τα ζώα και οι άνθρωποι έχουν όλοι πολλά κοινά. Παρόμοια μάτια, αυτιά, μύτες, στόματα και έσωτερικά και έξωτερικά όργανα. Όσο «άνωτερα» είναι τα είδη τόσο μεγαλύτερες οι ομοιοτήτες τους. Έτσι, τα ανθρώπινα όντα και οι χιμπατζήδες έχουν όχι μόνο σωματικές ομοιότητες, τέσσερα άκρα, έξωτερικά και έσωτερικά όργανα και ένστικτα, αλλά και σε κάποιο βαθμό νοημοσύνη και απλησίες αντιδράσεις. Εν τούτοις για τους Όρθοδόξους δεν σημαίνει ότι τα ανθρώπινα όντα είναι εξελιγμένοι χιμπατζήδες. Απλά σημαίνει ότι το ανθρώπινο σώμα και εκείνο του χιμπατζή έχουν κοινό μοντέλο. Όσοι όμως πιστεύουν στο Θεό και στην αιώνια και άθνατη ψυχή, ξέρουν ότι άλλο πράγμα είναι το ανθρώπινο

σώμα και άλλο η άθνατη ύπαρξη.

Τέλος, τα παραπάνω αποδεικνύουν ότι όλοι μας έχουμε κοινό δημιουργό. Στίς ομοιότητες μεταξύ «πρωτευόντων» και άθνατων ύπαρξεων, στίς όποιες οι άθνοι έπιστήμονες βλέπουν την εύκαιρία να άρνηθούν το χέρι του Θεού, έμεις αντίθετα βλέπουμε το χέρι του Θεού. Δεν ύπάρχει λόγος να παραβλέπουμε τίς προφανείς ομοιότητες μεταξύ των σωμάτων των ζώων και των σωμάτων των άθνων. Μας λένε, π.χ. οι ειδικοί, ότι περίπου κατά 98% τα DNA των χιμπατζήδων και των άθνων είναι άκριβως τα ίδια. Αυτό έμας δεν μας εκπλήσσει. Η διαφορά μας έγκειται στο ότι ο άθνος έχει αιώνια και άθνατη ψυχή, τα ζώα δεν έχουν. Με άλλα λόγια, η κύρια διαφορά δεν βρίσκεται στο σώμα ή στη νοημοσύνη, αλλά στο πνεύμα. Όχι σε έξωτερικές εκφάνσεις της ύπαρξεως, αλλά στο μέσα κόσμο.

Συμπέρασμα.

Ο Δαρβίνος έχει κατηγορηθεί για πολλά πράγματα. Σίγουρα δεν είναι άμοιρος εύθυνων για την άπιστία, που κυριαρχεί στην Ευρώπη. Σήμερα, τα γκάλοπ μας δείχνουν, ότι τα κράτη της δυτικής Ευρώπης είναι τα πιο άθνα στον κόσμο: μόνο το 14% των Έσθωνων, το 17% των Σουηδών, το 18% των Δανών, το 20% των Νορβηγών, το 21% των Τσέχων, το 25% των Γάλλων, κτλ. θεωρούν τη θρησκεία ως κάτι σημαντικό στη ζωή τους. Ο Δαρβίνος έχει ακόμα κατηγορηθεί ως συντελεστής της άνόδου του Χίτλερ στην

έξουσία, ό όποιος θεώρησε κάποιες φυλές ανθρώπων ανώτερες από κάποιες άλλες, και έπομένως, οί «κατώτερες» φυλές μπορούσαν νά σφαιγιασθούν όπως τά μοσχάρια. Για τόν Χίτλερ αυτό ήταν μιά διαδικασία «φυσικής έπιλογής». Έχει κατηγορηθεί και για τόν Λένιν και τόν Στάλιν, οί όποιοι απόφασισαν ότι, άφου οί άνθρωπινες ύπάρξεις δέν είναι τίποτα παραπάνω από ζώα, όσοι τούς ήταν άνεπιθύμητοι, (δηλ. αυτοί, πού δέν συμφωνούσαν μέ τίς άφηρημένες ψευδο-κοινωνικές και οικονομικές θεωρίες τους), μπορούσαν νά έξοντωθούν μαζικά. Αυτό έπίσης θά μπορούσε νά θεωρηθεί ένα είδος «φυσικής έπιλογής». Τί θά μπορούσαμε νά πούμε γι' αυτά;

Άν και ό Δαρβίνος προσωπικά είχε χάσει την πίστη του, καμιά από τίς πίο πάνω αιτιάσεις δέν μπορεί νά άποδοθεί κατ' ευθείαν και άποκλειστικά σ' αυτόν. Αυτός, στόν όποιο πρέπει νά έστιασθεί ή ευθύνη είναι ό «Δαρβινισμός». Ό Δαρβίνος ήταν άπλά ένας έκπρόσωπος της κοινωνίας και της κουλτούρας, στην όποία έξησε και ή όποία δέν πίστευε στό Θεό, αλλά άντικείμενο λατρείας της είχε τόν άνθρωπο. Άν ό Δαρβίνος ζούσε σέ μιά κοινωνία, πού πίστευε στό Θεό και όχι σέ ένα κόσμο ούμανιστικό και άθεο, όπου ό πεπτωκώς άνθρωπος έχει ειδωλοποιηθεί και ή άπατηλή «πρόοδος» και «λογική» του λατρεύονται σά θεότητες, δέν θά είχε φτάσει στά συμπεράσματα των θεωριών του. Ό Δαρβίνος, όπως και οί Χίτλερ και Λένιν μετά άπ' αυτόν, ύπηρξε προϊόν μιάς έξελικτικής πορείας, πού είχε άρ-

χίσει 800 χρόνια πριν άπό την έποχή του: της έξελίξεως του δυτικού ρασιοναλισμού, της πίστεως δηλαδή, άποκλειστικά και μόνο στην πεπτωκυία και όλισθηρή ανθρώπινη λογική.

Ό Δαρβίνος έχασε την πίστη του άναρρωτιόμαστε έν τούτοις, άν ή πίστη, πού έχασε, ύπηρξε ποτέ γνήσια. Άν ήταν άληθινή, θά είχε δει τή δημιουργία, την όποία σ' όλη του τή ζωή μελετούσε κάτω άπό ένα έντελώς διαφορετικό φώς. Αυτή στάθηκε ή τραγωδία του: ό Δαρβίνος ύπηρξε ένα θύμα· θύμα της έξελίξεως της Δύσεως, της έξελίξεως της άθεΐας. Θά ήταν πολύ καλύτερα γι' αυτόν, άν είχε πάρει τό δρόμο της έπιστροφής άπό την έχθρική προς την Έκκλησία κοινωνία και κουλτούρα, μέσα στό πλαίσιο των όποιων είχε γεννηθεί, προς την κοινωνία και την κουλτούρα της Έκκλησίας, όπως την βίωσαν οί τρείς μεγάλοι έπιστήμονες και σοφοί άνδρες, οί Τρείς Ίεράρχες, των όποιων τή μνήμη έπιτελούμε σήμερα.

Πρωτοπρεσβ. π. Άνδρέας Phillips

ΕΛΕΥΘΕΡΗ ΠΛΗΡΟΦΟΡΗΣΗ

Δεκαπενθήμερο Δελτίο

Έκκλησιαστικής Ένημέρωσης

Κωδικός 2360

Ίδιοκτήτης - Έκδότης

ό Μητροπολίτης

Άττικής και Μεγαρίδος

ΝΙΚΟΛΗΜΟΣ

Διεύθυνση

19011 Αύλων Άττικής

Τυπογραφείο Κωνσταντίνου Σανιδά

Ίωαννίνων 6, Μοσχάτο

ISSN 1790-482X

Καιροί Κρίσεως

Ἡ ἠθική χρεοκοπία τῆς κοινωνίας εἶναι καθημερινή ἐμπειρία μας. Διαπλοκή, ψέμα, ὑποκρισία εἶναι τό κυρίαρχο *modus vivendi* τῶν φορέων ἐξουσίας. Στό ἐπίπεδο τῶν πολιτῶν, ἡ σκληρή βία, μέ ἢ χωρίς κουκούλα, ἔχει γίνει αὐτοσκοπός γιά πολλούς. Σέ ὅλα τά ἐπίπεδα ἡ διαφθορά ἐνδημεῖ. Αὐτό τό ζοφερό «σήμερα» μᾶς γεμίζει μέ ἀβεβαιότητα γιά τό μέλλον, ἀνάλογη μέ ἐκείνη, πού πρὶν μερικές δεκαετίες νιώθαμε, ὅταν ἀκούγαμε γιά τό «πυρηνικό ὀλοκαύτωμα» ἀπὸ ἐνδεχόμενη σύγκρουση τῶν μεγάλων δυνάμεων. Σ' αὐτό τό περιβάλλον ἔχει νά κινηθεῖ ἡ Ἐκκλησία, γιά νά ἐγγίσει τό σύγχρονο ἄνθρωπο. Οἱ ἡγέτες Τῆς ὁμως δέν φαίνονται ἐτοιμοί νά πιάσουν τό σφυγμό τῶν καιρῶν καί νά δράσουν ὑπεύθυνα. Περιχαρακωμένοι στά θεσμοθετημένα ἀσφαλή, ὅπως νομίζουν, κελύφη τους ἀρκοῦνται σέ ξερές διαπιστώσεις, τοῦ τύπου «Ὅλ' αὐτά συμβαίνουν, γιατί λείπει ὁ Χριστός», χωρίς νά διερωτῶνται πῶς καί γιατί.

Κάποιος πανεπιστημιακός εἶχε κάνει πρό καιροῦ σέ τηλεοπτικό πάνελ μιά ἀξιοσημεῖωτη διαπίστωση. Εἶχε πει: «*τά συνθήματα τῆς ἐξεγερμένης σήμερα νεολαίας δέν εἶναι πολιτικά· εἶναι κραυγές ὀργῆς, μίσους καί ἀντικοινωνικοῦ μένους· ἰαχές ἀνατροπῆς κάθε θεσμοῦ*». Τό φαινόμενο, εὐρῶς διαδεδομένο στό δυτικό κόσμο, προβληματίζει πολλούς. Τί εἶναι αὐτό, πού γεμίζει μίσος τίς καρδιές τόσων σημερινῶν νέων καί παιδιῶν, πού τώρα ὀρμιάζουν; Ἡ εὐαισθητοποιη-

μένη χριστιανική συνείδηση ἔχει νά προσφέρει ἐνδιαφέρουσες ἀπαντήσεις. Ἄς δοῦμε κάποιες ἀπὸ αὐτές.

Ἀπὸ τά τέλη τοῦ περασμένου αἰώνα ἔχει ἐπικρατήσει στίς δυτικές κοινωνίες ἓνας «ἐπιθετικός ἀθεϊσμός». Στίς περασμένες γενιές ἡ ἄθεη ἰντελιγκέντσια διακήρυττε τά «πιστεύω» τῆς καί ἄγρευε ὁπαδούς στόν ἐλεύθερο στίβο τῶν ἰδεῶν. Οἱ ἄθεοι σήμερα θέλουν νά ἐπιβάλουν τόν «ἀντι-ευαγγελισμό» τοῦ δυτικοῦ κόσμου μέ ἐξαναγκασμό καί ἀπάτη. Ἐχοντας ἀλώσει τά κέντρα ἐξουσίας καί τά media, ἐπηρεάζουν μάζες λαοῦ ἀπληροφόρητου καί ἀνοχώρωτου, μέ νόμους ἀνήθικους καί ἄφθονη «πλύση ἐγκεφάλου». Θέλουν νά κόψουν κάθε δεσμό μέ τό χριστιανικό παρελθόν μας. Γιά νά ἀπαξιώσουν τή χριστιανική παράδοση, ὑποθάλουν πρωτοβουλίες τύπων περιθωριακῶν, ὅπως π.χ. αὐτῶν, πού φωνασκοῦν κατὰ τοῦ νηπιοβαπτισμοῦ στήν Εὐρώπη, ὡς πράξεως, λένε, «μὴ πολιτικῶς ὀρθῆς», πού προσβάλλει τά «ἀνθρώπινα δικαιώματα τῶν βρεφῶν»! !

Ἡ προβολή τέτοιων πρωτοβουλιῶν, πού στρέφεται εὐθέως κατὰ τοῦ χριστιανικοῦ παρελθόντος τῆς Ε.Ε., ἀποκαλύπτει συνάμα τήν ἀσύλληπτη ὑποκρισία τῆς κουλτούρας, πού χτίζεται, σέ ὅ,τι ἀφορᾶ τόν πυρήνα τῆς κοινωνίας, τήν οἰκογένεια. Διαβάλλεται ὁ θεσμός τῆς βαπτίσεως βρεφῶν στίς Χριστιανικές κοινωνίες, μέ αἰτιολογικό ὅτι ἐρήμην τους προδιαγράφουν ἄλλοι τό μέλλον τους, παρά τό ὅτι κανεῖς, ποτέ δέν δεσμεύεται νά

μείνει Χριστιανός μετά τη βάπτισή του, αν δεν θέλει, ούτε εμποδίζεται να αλλάξει θρησκεία ή να γίνει άθρησκος, αν τό προτιμᾷ. Διατηρεῖ ὅλα του τὰ δικαιώματα στό ἀκέραιο. Ἀντίθετα, οἱ ἄθεοι καταργοῦν κάθε δικαίωμα ζωῆς στό ἀγέννητο παιδί μέ τήν πρακτική τῶν ἐκτρώσεων, τήν ὁποία ἔχουν καθιερώσει ὡς «νόμιμη» ἐπιλογή τῶν ἐνηλίκων. Καταπατοῦν μέ συνεχεῖς ρυθμίσεις τοῦ οἰκογενειακοῦ «δικαίου», πού ἐξυπηρετοῦν ἀτομικά ἐνδιαφέροντα τῶν μεγάλων, τό δικαίωμα τοῦ παιδιοῦ νά βλέπει τόν πατέρα του καί τή μητέρα του νά ζοῦν μαζί του καί νά ὠριμάζει μέσα στή σιγουριά τῆς ἀμοιβαίας ἀποδοχῆς τους. Μέ ἄλλα λόγια, σύγχρονα κοινοβούλια, πού ἐλέγχουν ἄθεοι, θεσπίζουν ὡς «νόμιμη» τή θυσία στοιχειωδῶν δικαιωμάτων ἀδύναμων τάξεων ἀνθρώπων στούς βωμούς τοῦ ἀτομικοῦ εὐδαιμονισμοῦ ἀνεύθυνων μεγάλων καί ἰσχυρῶν. Πῶς νά μὴν ἀνδρώνονται ἔτσι γενιές νεογενετιστῶν μέ κουκούλα, πού, βιώνοντας, οἱ πιό πολλοί, τή στέρση οἰκογένειας, καίνε καί καταστρέφουν περιουσίες; Πῶς νά μὴν ἀκμάζει ἀσύδοτος ὁ γκαγκστερισμός ἀνθρώπων τῆς ἐξουσίας, πού ἐκμεταλλεύονται κάθε προνόμιο τῆς θέσεώς τους καί ἰδιοποιοῦνται ληστρικά τό δημόσιο πλοῦτο πρὸς χάρη τῆς ἀτομικῆς τους εὐμάρειας;

Ἡ ἀντίδραση τῆς Ἐκκλησίας σ' ὅλα αὐτά εἶναι λυμφατική. Οἱ ἡγέτες Τῆς δὲν ἐπιθυμοῦν νά συγκρουσθοῦν μέ τοὺς ἰσχυροὺς τῆς ἡμέρας, μέ τοὺς ὁποίους συνοδοιποροῦν. Ἀκολουθοῦν καί αὐτοὶ τήν ἀρχή τοῦ «πολιτικῶς ὀρθοῦ». Ἡ ποιμαντική δὲν πρέπει, λένε, νά ἐνοχλεῖ. Ἡ κατήχηση καί ἡ ἐμπεριστατωμένη ἐνημέρωση τῶν πιστῶν, πού θά τοὺς θωράκιζε ἐναντι τῶν κηρυγμάτων τῆς ἀθεΐας, ἔχει ἐξοβελιστεῖ ἀπὸ τὰ ἐνδιαφέροντά τους. Ἡ ἀμφισβήτηση τῆς ὑπάρξεως ἀπόλυτων Ἀληθειῶν, πού καλλιεργήθηκε τό 19ο

αἰῶνα καί σχετικοποιεῖ τὰ πάντα, ἔχει υἱοθετηθεῖ ἀπὸ τή θεολογική σκέψη πολλῶν σύγχρονων διανοητῶν. Κόβει κάθε διάθεση γιὰ τήν υπεράσπιση ἀξιών. Οἱ περισσότεροι Χριστιανοὶ σήμερα εἶναι ἀπρόθυμοι καί ἀνέτοιμοι νά ἀγωνιστοῦν γιὰ τήν πίστη τους. Στὴν Ἐκκλησία, παρά τίς ὅποιες τιμητικές ἐξαιρέσεις, ὁ κόσμος δὲν διδάσκεται ὑπεύθυνα καί σοβαρά τὴν Ἀλήθεια, οὔτε πῶς νά τὴν υπερασπίζεται. Ὁ ἀπόηχος τοῦ κινήματος τῶν Κολυβάδων στὴ χώρα μας, ὁ ὁποῖος ἐπέζησε μέχρι καί τὰ μέσα τοῦ 20οῦ αἰῶνα μέ τὴ δράση φλογερῶν κηρύκων καί κατηχητῶν, κληρικῶν καί λαϊκῶν, ἔχει πιά σβήσει. Στίς τάξεις κλήρου καί λαοῦ κάνει θραύση ἡ προπαγάνδα, ὅτι ὅλ' αὐτὰ ἦταν «δυτικότητες» δραστηριότητες! Φορτωμένες μέ πολὺ προτεσταντικό «εὐσεβισμό»!

Τίς τελευταῖες δεκαετίες ὑποβόσκει στό χώρο τῆς Ἐκκλησίας μιὰ τάση, πού μαραίνει τό δυναμισμό Τῆς. Ἡ τάση νά βλέπουμε τὴν ἐξαγιασμένη Ὁρθόδοξη νηπτική παράδοση ὑπὸ τό πρίσμα μιᾶς πνευματικότητας κατὰ τὰ στάνταρτ τῆς συγκρητιστικῆς «νέας ἐποχῆς». Ἐξυμνεῖται, ὡς πορεία ἀμεσης μεθεξέως θείων χαρίτων, ἡ ὑποβάθμιση τῆς προσωπικότητας, ἡ ἀπόρριψη κάθε προσωπικῆς εὐθύνης γιὰ τὴ ζωὴ τῆς κοινότητας καί ἡ ἀνάθεσὴ τῆς σέ κάποιο «χαρισματοῦχο» ἡγέτη-καθοδηγητῇ, κάτι μεταξύ ἀλάθητου πάπα καί γκουρού. Πνευματικότητα σύμφωνα μέ τὰ στάνταρτ αὐτά, σημαίνει ὅτι ζεῖς σέ ἓνα χαλαρὸ θρησκευτικὸ κλίμα, πιστεύεις σέ νεφελώδεις «θεῖες» δυνάμεις καί ἀκολουθεῖς τοὺς ἐπὶ γῆς πράκτορες τους, ἀλάθητες αὐθεντίες, οἱ διδασκὲς τῶν ὁποίων ἀναφέρονται σέ κόσμους πλασματικούς, ἔξω ἀπὸ τὴν πραγματικὴ ζωὴ, στὴ σφαῖρα τῆς ὁποίας ἀποδεικνύονται ἄσχετα εὐσεβοφανῆ φληναφήματα.

Στίς μέρες μας τὰ ἄθεα media, γιὰ νά ἀποδυναμώσουν τό μήνυμα τῆς Ἐκκλη-

σίας, κάνουν πώς και πώς να βροῦν και να προβάλουν ἐκκλησιαστικά σκάνδαλα. Αυτό υπαγορεύει ὁ ἰδεολογικός στρατωνισμός τους. Τό προβλημα εἶναι ὅτι βρίσκουν πλούσια ὕλη στό βίο ὑψηλόβαθμων κληρικών. Ἡ ρήση τοῦ Παύλου «τό ὄνομα τοῦ Θεοῦ δι' ὑμᾶς βλασφημεῖται ἐν τοῖς ἔθνεσι» (Ρωμ. β' 24) ἐφαρμόζεται πλήρως στά πρόσωπα πολλῶν ἀνθρώπων τῆς Ἐκκλησίας. Σεξουαλική ἀσυδοσία καί διαστροφή, καταπάτηση συζυγικῶν ὁρκῶν, ἀθέμιτος σκανδαλώδης πλουτισμός ἀπό νοσφισμό πλούτου τῆς Ἐκκλησίας, ἔχουν ἀμαυρώσει τό σῶμα τῶν λειτουργῶν Της. Στή συνείδηση τοῦ ἀκατήχητου λαοῦ τό μήνυμα τῆς Ἐκκλησίας εἶναι πιά ἀφερέγγυο. Εἶναι τραγικό! Πολλοί νέοι κατατάσσουν τήν Ἐκκλησία μεταξύ τῶν μοχλῶν τῆς διεφθαρμένης ἐξουσίας. Αυτό δέν διεμήνυσαν οἱ βάνδαλοι, πού ἐβάλαν ἐκρηκτικούς μηχανισμούς σέ ναοῦς, τῇ Μεγάλῃ Τεσσαρακοστῇ;

Ἡ ἔλλειψη ἐνδιαφέροντος στούς κόλπους τῆς Ἐκκλησίας γιά τόν εὐαγγελισμό τοῦ σύγχρονου κόσμου, ἡ ἀπροθυμία γιά χρήση ἐπίκαιρων τρόπων ἐπικοινωνίας, πού θά Τήν ἔφερνε κοντά σέ κάθε ἀνθρώπο καί θά τόν καλοῦσε σέ προσωπική ἀναγέννηση, ὅπως γινόταν στά ἱεραποστολικά χρόνια τῶν διωγμῶν, εὐθύνονται ὄχι λίγο γιά τήν κατάντια τῆς δηθεν χριστιανικῆς Δύσεως (καί τῆς Πατρίδας μας). Φωτεινά παραδείγματα

ὑπάρχουν, ὅμως δέν εἶναι ἱκανά νά ἀναστρέψουν τό κλίμα. Οἱ πλειονότητα τῶν ποιμένων εἴτε δέν ἐνδιαφέρεται καθόλου γιά τόν εὐαγγελισμό τοῦ λαοῦ εἴτε ἀντιγράφει μεθόδους τῆς τουρκοκρατίας, ἀπρόσφορους γιά τόν 21ο αἰῶνα. Ὑπάρχουν κάποιες μεμονωμένες ἀπόπειρες γιά προσέγγιση τοῦ σύγχρονου κόσμου, μένουν ὅμως κατ' οὐσίαν ἀτελέσφορες, παρά τίς ὅποιες συσπειρώσεις νέων, κυρίως, ἀνθρώπων, πού ἐπιτυγχάνουν, γιάτί ἀποφεύγουν νά ξεκαθαρίσουν ὅτι ἄλλο εἶναι νά πιστεύω καί ἄλλο νά ἀνήκω στό Θεό. Τό πρῶτο δέν ἀπαιτεῖ κατ' ἀνάγκη ἐσωτερική ἀναγέννηση, μετανοία. Τό δεύτερο τήν προϋποθέτει. Προϋπόθεση, ὄντως σκληρή... Ἔτσι τό μήνυμα πολλῶν τέτοιων προσπαθειῶν, ἂν καί σωστό, πνίγεται καί ἀτροφεῖ μέσα στούς θορύβους τῆς περιρρέουσας σύγχρονης κουλτούρας.

Αὐτά εἶναι μερικά ἀπ' ὅσα Ὁρθόδοξες Χριστιανικές καρδιές καί στήν Πατρίδα μας καί στό ἐξωτερικό μέ πόνο καταθέτουν. Ὑποβάλλονται ὡς προβληματισμός μέ τήν ἐλπίδα ὅτι κάποια εὐήκοα ἀρμόδια ὧτα θά ὑπάρξουν. Καί θά κινηθοῦν. Κοινή εἶναι ἡ ἀγωνία καί ἡ εὐχή ὅλων μας νά ἀναστραφεῖ γιά τίς ἐπόμενες γενιές ἡ πορεία ἀποχριστιανισμοῦ τοῦ κόσμου, πού σήμερα μέ δέος παρακολουθοῦμε.

Ἐ. Χ. Οἰκονομάκος

Ἡ «Ἐλεύθερη Πληροφόρηση» στό διαδίκτυο.

Διεύθυνση: el-pliroforisi.gr

Καί οἱ Ἐκδόσεις «Σπορά» στό διαδίκτυο

**(γιά μιά γνωριμία μέ τό συγγραφικό ἔργο τοῦ
Μητροπολίτου Ἀττικῆς καί Μεγαρίδος Νικοδήμου)**

Διεύθυνση: spora.gr